

Utvärdering av höjd alkoholskatt 2024

Förord

Skatten på alkohol höjdes den 1 januari 2023 och den 1 januari 2024. Det uttalade syftet med höjningarna var att finansiera satsningar på försvaret och att stärka folkhälsan. Följande studie har utförts på uppdrag av Sprit & Vinleverantörsföreningen för att utvärdera effekterna av den höjning av alkoholskatten som trädde i kraft den 1 januari 2023. Rapporten har sin utgångspunkt i hur denna skattehöjning påverkade landets alkoholkonsumtion, folkhälsa och statsfinanser. Studien visar att det finns tydliga brister i att använda alkoholskatt som ett politiskt styrmedel.

15 Maj 2024

Kontakt:
info@hui.se
hui.se

hui.

Innehåll

1	Sammanfattning.....	2
2	Bakgrund.....	3
3	Tidigare studier	3
4	Utvärdering av höjd alkoholskatt 2023.....	4
4.1	Skattehöjningens effekter på alkoholkonsumtionen	4
4.1.1	Oklara effekter av alkoholskattehöjningen	4
4.2	Skattehöjningens effekter på folkhälsan i olika grupper	6
4.2.1	Oklara effekter av skattehöjningen.....	6
4.2.2	Historiskt har andelen riskbrukare minskat efter skattehöjningar	8
4.2.3	Reflektioner.....	8
4.3	Skattehöjningens effekter på statsfinanserna	8
4.3.1	Skatteintäkterna ökade mindre än väntat	8
4.3.2	Historiskt har prognoser för skatteintäktsökningar avvikit från utfallet.....	12
4.3.3	Reflektioner.....	12
4.4	Priselasticitet vid beräkning av alkoholskatten	13
4.4.1	Finns många alternativa priselasticiteter som kan användas	13
4.4.2	Reflektioner.....	16
5	Diskussion och slutsats.....	17

1 Sammanfattning

Skatten på alkohol höjdes 1 januari 2023. Följande utvärdering av alkoholskattens effekter har sin utgångspunkt i alkoholkonsumtionen, folkhälsan och statsfinanserna. Genom en genomlysning av det befintliga dataunderlag som går att tillgå på ämnet, är slutsatserna följande:

- Alkoholkonsumtionen per capita minskade med 2,4 procent under 2023 men efter justering för hushållskonsumtionsutgifterna noterades i stället en nettoökning med 0,4 procent.
- Andelen av Sveriges befolkning med riskbruk av alkohol har minskat successivt sedan 2004, men bristen på aktuellt underlag gör att skattehöjningens effekter på folkhälsan ännu inte går att bedöma.
- Endast en tredjedel av den budgeterade skatteintäktsökningen mellan 2022 och 2023 förverkligades, trots att skatteintäkterna ökade med 444 miljoner kronor.
- Studier av priselasticitet visar på spridda resultat, och det finns utrymme för en modern studie av priselasticiteten i Sverige för att höja finansdepartementets prognossäkerhet.

2 Bakgrund

Skatten på alkohol höjdes den 1 januari 2023 och den 1 januari 2024. Det uttalade syftet med höjningarna var att finansiera satsningar på försvaret och att stärka folkhälsan. HUI har fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att utvärdera skattehöjningen som genomfördes 2023 och dess effekter på alkoholkonsumtionen, folkhälsan i olika grupper, statsfinanserna samt finansdepartementets priselasticitet för alkoholkonsumtion. Den här utredningen gäller skattehöjningen 2023, och en uppföljande utredning kommer att ske gällande skattehöjningen 2024.

3 Tidigare studier

Sedan den årliga KPI-indexeringen slopades 1998 har punktskatten på alkohol höjts sju gånger. Ett flertal utredningar av alkoholpolitiken har genomförts sedan dess, både statliga och privata.

En statlig utredning från 2005 kom fram till att den ökade anskaffningen av alkohol under 2004 enbart berodde på införsel av alkoholdrycker, då den inhemska försäljningen minskade under året. För att bryta mönstret med ökad resandeförsel och minskad inhemsk efterfrågan och samtidigt behålla den svenska alkoholpolitikens legitimitet gjordes bedömningen att en sänkning av skatten på sprit måste ske.¹ Under 2021 gjordes en myndighetsgemensam utredning enligt vilken den obeskattade alkoholen beräknades generera en skatteförlust runt 1,7 miljarder kronor årligen.² Skatteutskottet genomförde en utredning 2016 som kom fram till att det finns förbättringspotential när det gäller hur finansdepartementet beräknar vilka effekter skatteförändringar har på skatteintäkterna, och att departementet dessutom på ett tydligare sätt bör motivera valet av priselasticiteter för alkoholprodukter.³

---

¹ [Regeringen](#)

² [Polisen](#)

³ [Riksdagen](#)

4 Utvärdering av höjd alkoholskatt 2023

Effekterna av den genomförda alkoholskattehöjningen kommer att utvärderas utifrån följande frågeställningar:

- Har den genomförda skattehöjningen lett fram till att alkoholkonsumtionen minskat?
- Har skattehöjningen haft någon effekt på folkhälsan i olika samhällsgrupper?
- Har alkoholskatteintäkterna för 2023 motsvarat de statsfinansiella förväntningarna om ökade intäkter från alkoholskattehöjningen?
- Stämmer den priselasticiteten som används i finansdepartementets beräkningskonventioner?

4.1 Skattehöjningens effekter på alkoholkonsumtionen

4.1.1 Oklara effekter av alkoholskattehöjningen

Det finns inga belägg för att skattehöjningen i början av 2023 ledde till en minskad konsumtion av alkohol under året.

Bedömningen av hur 2023 års höjning av alkoholskatten påverkade alkoholkonsumtionen under samma år har sin utgångspunkt i CAN:s data för alkoholkonsumtion. Följande tabell visar alkoholkonsumtionen av ren alkohol i Sverige enligt CAN:s beräkningar:

Tabell 1. Konsumtion av ren alkohol i Sverige 2022–2023

	Total alkoholkonsumtion, ren alkohol	Folkmängd	Alkoholkonsumtion per capita, ren alkohol
2022	76 667 524	10 521 556	7,3
2023	75 058 921	10 551 707	7,1
Förändring	-2,1%	0,3%	-2,4%

Källa: CAN, SCB

Det kan konstateras att den totala konsumtionen av ren alkohol minskat med 2,1 procent jämfört med föregående år. Då befolkningen ökade med 0,3 procent under samma period kan vi även slå fast att alkoholkonsumtionen per capita minskade med 2,4 procent. I och med det rådande ekonomiska läget bedöms det rimligt att även ta hänsyn till den generella konsumtionsförändringen för svenska hushåll. I tabellen nedan presenteras därför hushållens konsumtionsutgifter i fasta priser för åren 2022 och 2023 enligt SCB:

Tabell 2: Hushållens konsumtionsutgifter i Sverige 2022–2023

	Totalt, fasta priser, mkr	Folkmängd	Per capita, fasta priser, mkr
2022	2 621 971	10 521 556	0,249
2023	2 555 226	10 551 707	0,242
Förändring (%)	-2,5%	0,3%	-2,8%

Källa: SCB

De svenska hushållens konsumtionsutgifter minskade totalt sett med 2,5 procent i fasta priser mellan 2022 och 2023. Med hänsyn tagen till befolkningsökningen under perioden minskade hushållens konsumtion med 2,8 procent per capita. Hushållens konsumtionsutgifter per capita minskade därmed med 0,4 procentenheter mer än alkoholkonsumtionen per capita, se tabell nedan:

Tabell 3: Nettoförändring av alkoholkonsumtionen 2022–2023

+ Alkoholkonsumtion per capita, ren alkohol, förändring 2022–2023	-2,4%
- Hushållens konsumtionsutgifter per capita, FP	-2,8%
= Nettoförändring per capita, ren alkohol, 2022–2023	0,4%

Alkoholkonsumtionen per capita minskade alltså mellan 2022 och 2023, men den minskade mindre än hushållens konsumtion per capita i stort. Att nettoförändringen för perioden var en ökning av alkoholkonsumtionen med 0,4 procentenheter betyder inte att höjningen av alkoholskatten gjorde att det konsumerades mer alkohol. Det som kan konstateras är att det inte finns belägg för att skatthöjningen ledde till att konsumtionen minskade.

Även andra faktorer påverkade alkoholkonsumtionen under året i en större utsträckning än skatthöjningen. Att konsumtionen av alkohol minskade mindre än hushållens utgifter kan sannolikt bero på att de svenska hushållen lade en större del av sina utgifter på alkohol under 2023 än under 2022. En annan potentiell förklaring skulle kunna vara att de svenska hushållen valde att köpa billigare alkoholprodukter, vilket innebar att konsumtionen minskade mindre än utgifterna. CAN:s data är den mest omfattande informationen gällande alkoholkonsumtionen i landet. Det som är viktigt att ha med sig vad gäller CAN:s studie är dock att den visar självskattade alkoholvanor.

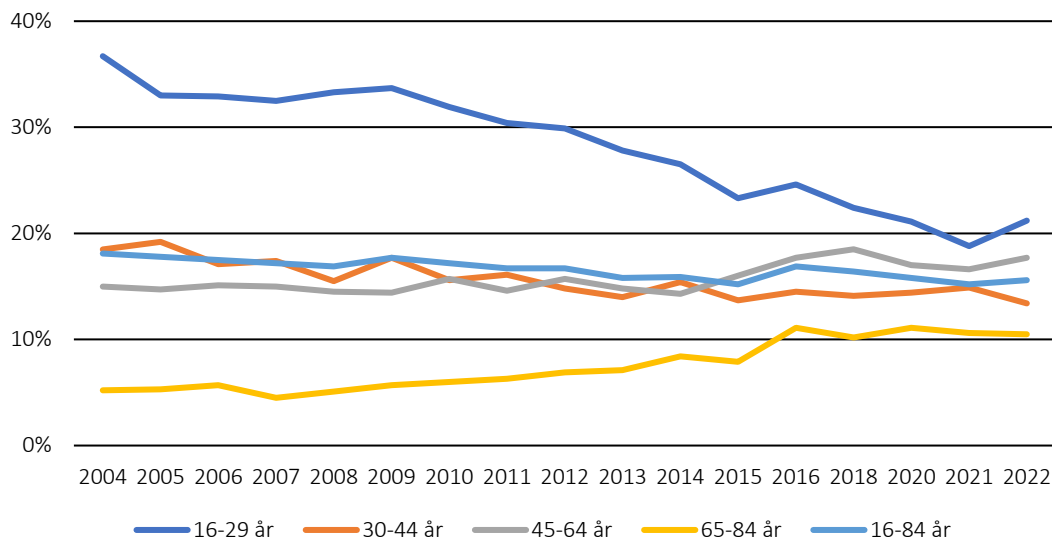
4.2 Skattehöjningens effekter på folkhälsan i olika grupper

4.2.1 Oklara effekter av skattehöjningen

Det finns inte tillräckligt med underlag för att bedöma om skattehöjningen 2023 hade några effekter på folkhälsan under det innevarande året.

Alkoholkonsumtionens effekt på folkhälsan utvärderas främst utifrån hur stor andel av befolkningen som konsumerar alkohol i en sådan grad att det är att uppfatta som en ohälsosam levnadsvana, vilket också benämns som riskbruk av alkohol. Gränsen för riskbruk av alkohol är 10 standardglas alkohol per vecka.⁴ Nedan presenteras data från den Nationella folkhälsoenkäten gällande riskbruk av alkohol i olika åldersgrupper mellan åren 2004 och 2022:

Diagram 1: Andel personer med riskbruk av alkohol i Sverige, 2004–2022

Källa: Folkhälsomyndigheten

Andelen riskbrukare i åldersgruppen 16–84 år, vilket är den åldersgrupp som följs upp i folkhälsoenkäten, minskade från 18 procent till 16 procent mellan 2004 och 2022. Trenden var nedåtgående i åldersgrupperna 16–29 och 30–44 år och uppåtgående i åldersgrupperna 45–64 och 65–84 år. Detta betyder inte nödvändigtvis att dessa personer har ökat sin alkoholkonsumtion, utan det kan bero på att de har tagit med sig sina alkoholvanor till en annan åldersgrupp.

Då data från den nationella folkhälsoenkäten släpps först i november 2024 finns ännu inga siffror för 2023. Därmed finns heller inget underlag för att bedöma vilken effekt 2023 års skattehöjning hade på folkhälsan i landet.

⁴ [Socialstyrelsen](#)

Följande modell har använts för att analysera förändringen av andelen riskbrukare i Sverige mellan åren 2021 och 2022, jämfört med trenden från 2004. Den kan användas för att utvärdera effekten av skatthöjningen när data blir tillgänglig.

Tabell 6: Andel riskbrukare i Sverige fördelat på åldersgrupper 2021–2022

	Kvinnor & Män, 16–29 år	Kvinnor & Män, 30–44 år	Kvinnor & Män, 45–64 år	Kvinnor & Män, 65–84 år	Kvinnor & Män, 16–84 år
2004	37%	19%	15%	5%	18%
2021	19%	15%	17%	11%	15%
Trend 2004–2021	-4%	-1%	1%	4%	-1%
2022	21%	13%	18%	11%	16%
Förändring 2021– 2022	2%	-2%	1%	0%	0%
Nettoeffekt (med hänsyn till trend)	6%	0%	1%	-4%	1%

Källa: Folkhälsomyndigheten, HUI:s beräkningar

Modellen utgår från en generell trend avseende andelen riskbrukare i den specifika gruppen sedan 2004. Detta ger en indikation på hur utvecklingen har sett ut inom gruppen vad gäller problem till följd av alkoholkonsumtion. Vi ser i tabellen ovan att trenden är nedåtgående för personer mellan 16 och 44 år, men uppåtgående för personer mellan 45 och 84 år. Vi ser dock att högst andel riskbrukare finns i åldersgrupperna 16–29 respektive 45–64 år. För helheten, personer mellan 16 och 84 år, har utvecklingen varit nedåtgående med 1 procent i sammansatt årlig tillväxt. Utvecklingen under de senast tillgängliga åren, 2021–2022, visar att andelen riskbrukare ökade i åldersgrupperna 16–29 respektive 45–64 år, minskade i åldersgruppen 20–44 år och stod stilla i åldersgruppen 65–84 år.

En justering av årsutvecklingen med trenden för de senaste åren ger en mer rättvisande bild av verkligheten. Andelen riskbrukare i gruppen 16–29 år ökade med 2 procent mellan åren 2021 och 2022. Då den generella trenden för gruppen är en minskning med 4 procent från år till år indikerar detta dock att nettoeffekten mellan dessa två år är +6 procent i andel riskbrukare (2 procent faktisk ökning och 4 procent utebliven trendmässig minskning).

Modellen, som bygger på data från folkhälsoenkäten, går även att filtrera på kön, hushållets ekonomiska tillstånd och utbildningsnivå. När data för 2023 finns tillgänglig går det att utvärdera skatthöjningens effekter på folkhälsan genom att titta på hur andelen riskbrukare i olika grupper förändrades med hänsyn tagen till trenden i respektive grupp.

4.2.2 Historiskt har andelen riskbrukare minskat efter skatthöjningar

Andelen svenskar med ett riskbruk av alkohol minskade från 18 till 16 procent mellan 2004 och 2022. Under denna period höjdes alkoholskatten med jämna mellanrum: 2008, 2014, 2015 och 2017. Inga märkbara trendbrott går att se under dessa år, vilket indikerar att skatthöjningarna inte har haft någon effekt på andelen riskbrukare.

4.2.3 Reflektioner

Data för Sveriges folkhälsa, i det här fallet den andel av befolkningen i olika som har ett riskbruk av alkohol, släpar efter och det finns ingen möjlighet att få en aktuell bild av läget. Detta medför även att utvärderingen av politiska beslut släpar efter, vilket är ett stort problem då reformer av den här typen ofta genomförs med relativt täta mellanrum (alkoholskatten höjdes 2014, 2015 och 2017 samt 2023 och 2024). Syftet med att höja skatten succesivt bör vara att beslutsfattare ska ha möjlighet att utvärdera sina beslut innan ytterligare förändringar genomförs. Då informationsunderlaget släpar efter finns det dock ingen möjlighet för vare sig politiker eller folket att ta ställning till om ett beslut har gett avsedd effekt.

4.3 Skatthöjningens effekter på statsfinanserna

4.3.1 Skatteintäkterna ökade mindre än väntat

År 2023 budgeterade finansdepartementet för 17 973 miljoner kronor i alkoholskatteintäkter. Det faktiska utfallet blev 17 036 miljoner kronor.

Alkoholskatt ska betalas för öl, vin och andra jästa drycker, mellanklassprodukter samt för etylalkohol. Skatt ska betalas för produkter som tillverkas i landet, som förs in eller tas emot från ett annat land som tillhör Europeiska gemenskapens punktskatteområde, eller som importeras från ett tredje land utanför detta område.⁵ Under 2023 och 2024 höjdes alkoholskatten enligt följande:

---

⁵ [Riksdagen](#)

Tabell 7: Skattesatser för alkohol 2022–2024

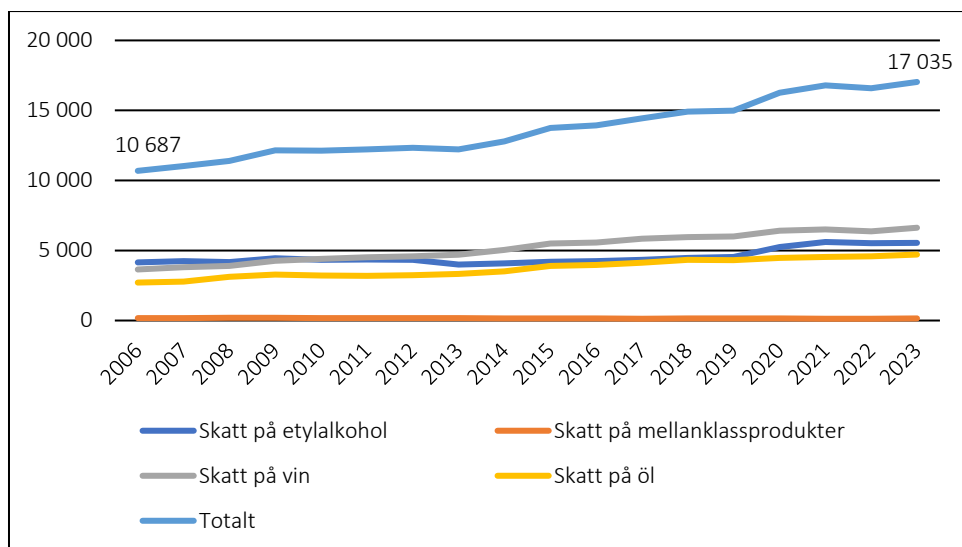
	2022	2023	2024
	Skattesats	Skattesats	Skattesats
Öl (volymprocent)	per liter och volymprocent	per liter och volymprocent	per liter och volymprocent
Över 0,5 högst 2,8	0	0	0
Över 2,8	2,02	2,12	2,28
Vin och andra jästa drycker än vin och öl (volymprocent)	Skattesats per liter	Skattesats per liter	Skattesats per liter
Över 1,2 högst 2,25	0	0	0
Över 2,25 högst 4,5	9,19	9,65	10,38
Över 4,5 högst 7	13,58	14,26	15,34
Över 7 högst 8,5	18,69	19,62	21,12
Över 8,5 högst 15	26,18	27,49	29,58
Över 15 högst 18 *	54,79	57,53	61,9
Mellanklassprodukter (volymprocent)	Skattesats per liter	Skattesats per liter	Skattesats per liter
Över 1,2 högst 15	32,99	34,64	37,34
Över 15 högst 22	54,79	57,53	61,9
Etylalkohol (volymprocent)	Skattesats per liter ren alkohol	Skattesats per liter ren alkohol	Skattesats per liter ren alkohol
Över 1,2	516,59	521,76	526,97

Källa: Skatteverket

Tabellen visar att skatten på öl, vin och mellanklassprodukter höjdes med 5 procent under 2023 och 8 procent under 2024. Skatten på etylalkohol höjdes med 1 procent under 2023 och ytterligare 1 procent under 2024. Den svenska staten får årligen in över 15 miljarder kronor från alkoholskatt.

Skatteintäkternas utveckling per kategori presenteras i diagrammet nedan:

Diagram 2: Statens intäkter från alkoholskatt, mkr

Källa: Ekonomistyrningsverket

Statens intäkter från alkoholskatt ökade från 10,7 till 17,0 miljarder kronor mellan 2006 och 2023, en ökning med 59 procent. Som jämförelse kan nämnas att statens totala skatteintäkter ökade från 810 till 1 243 miljarder kronor, eller 53 procent, under samma period.⁶ Den största intäktskällan är skatten på vin, följt av skatt på etylalkohol, öl och mellanklassprodukter. Finansdepartementet beräknade att höjningen av alkoholskatten den 1 januari 2023 skulle öka skatteintäkterna med 550 miljoner kronor netto under året. Denna beräkning gjordes dock innan skatteintäkterna för 2022 var fastställda.⁷

Nedan presenteras statens budget för 2023 samt de faktiska intäkterna från alkoholskatt 2022 och 2023:

Tabell 8: Statens budget och utfall för skatteintäkter, mkr

	Öl	Vin	Etylalkohol	Mellanklass- produkter	Totalt
Statens budget 2023	5 211	6 913	5 706	142	17 973
Utfall/prognos 2023	4 710	6 625	5 554	146	17 036
Utfall/prognos 2022	4 583	6 368	5 513	127	16 591

Källa: Ekonomistyrningsverket

⁶ [Ekonomistyrningsverket](#)

⁷ [Regeringen](#)

För att utvärdera vilken effekt alkoholskatt höjningen hade på statsfinanserna har de budgeterade förändringarna jämförts med de faktiska skatteintäkterna. Nedan presenteras en sammanställning av detta:

Tabell 9A: Prognostiserad förändring av skatteintäkter, mkr

Öl	Vin	Etylalkohol	Mellanklassprodukter	Totalt
629	545	193	15	1 381

Tabell 9B: Faktisk förändring av skatteintäkter, tkr

Öl	Vin	Etylalkohol	Mellanklassprodukter	Totalt
128	257	40	19	445

Tabell 9C: Skillnad mellan faktisk och prognostiserad förändring av skatteintäkter, tkr

Öl	Vin	Etylalkohol	Mellanklassprodukter	Totalt
-501	-288	-152	4	-937

Tabell 9D: Faktisk förändring i skatteintäkter i andel av prognostiserad förändring

Öl	Vin	Etylalkohol	Mellanklassprodukter	Totalt
20,33%	47,18%	21,00%	126,57%	32,18%

Källa: Ekonomistyrningsverket – utfallet för statens budget 2023, HUI:s beräkningar

De faktiska intäkterna från alkoholskatt ökade med 0,4 miljarder kronor, alltså avsevärt mindre än de 1,4 miljarder kronor som var budgeterade. Den faktiska förändringen uppgick därmed endast till 32 procent av budget. Den varukategori vars utfall skiljde sig mest från prognosen var öl, där budgeten underskreds med över 500 miljoner kronor. Det är värt att notera att prognosen för öl och sprit skiljer sig relativt mycket från det verkliga utfallet, jämfört med utfallet för vin som är närmare prognosen. Då införseln av alkohol i Sverige främst handlar om öl och sprit, tyder detta på att vin hypotetiskt inte är lika känsligt för införselsubstitution.

Finansdepartementet beräknade att skatthöjningen i sig skulle öka skatteintäkterna med 550 miljoner. Därutöver budgeterades en ökning med 830 miljoner. Den faktiska ökningen uppgick alltså till mindre än vad endast skatthöjningen förväntades inbringa. Differensen mellan vad skatthöjningen förväntades inbringa, och den faktiska ökningen av skatteintäkter, motsvarade 105 miljoner kronor och

en felberäkning med nästan 20 procent. Både alkoholkonsumtionen per capita och hushållens konsumtionsutgifter per capita minskade mellan 2022 och 2023, se tabell 3. I tabell 1 ser vi att den totala konsumtionen av alkohol minskade med över 2 procent. Att de faktiska skatteintäkterna ökade mellan åren trots att konsumtionen minskade kan förklaras av skattehöjningen i fråga.

Skattehöjningen ser ut att ha vägt upp för konsumtionsminskningen och därmed uppbringat en ökad skatteintäkt från alkoholskatt, en ökning med 444 miljoner kronor jämfört med föregående år. Alkoholkonsumtionen i Sverige nådde 2022 de högsta nivåerna sedan 2013.⁸

Givet att syftet med skattehöjningen var att dämpa konsumtionen och öka skatteintäkterna har vi räknat på ett tänkt utfall där konsumtionen legat helt still jämfört med året innan. I det scenariot blir skatteintäkterna 17 200 miljoner kronor vilket är klart lägre än prognostiserad intäkt samtidigt som konsumtionen inte fallit. Det går därmed att konstatera att skattehöjningar inte automatiskt innebär ökade skatteintäkter i linje med förbestämda prognoser. Priselasticiteten på alkohol gör också att det aldrig går att göra en skattehöjning utan att konsumtionen påverkas.

4.3.2 Historiskt har prognoser för skatteintäktsökningar avvikit från utfallet

2015 genomförde skatteutskottet en utvärdering av hur punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter påverkar skatteintäkterna.⁹ De alkoholskattehöjningar som utvärderades var de som ägde rum 2008 respektive 2014. Skatteutskottet kom fram till att den verkliga förändringen av skatteintäkter för skattehöjningen 2008 var 42 miljoner kronor över den prognostiserade förändringen för det innevarande året. Utvärderingen för 2014 visade att skatteintäkterna understeg prognosen med 232 miljoner kronor, vilket innebar att 29 procent av den prognostiserade skatteintäktsökningen uteblev.

4.3.3 Reflektioner

De beräkningar som har genomförts i denna utredning belyser, stärkt av de beräkningar som skatteutskottet genomförde 2015, hur komplext det är att prognostisera hur en punktskattehöjning kommer att påverka skatteintäkterna. Många faktorer, såsom konjunkturläge och konsumtionsmönster, påverkar utfallet och gör prognosen nära nog till en spekulering. Även med hänsyn till alla komplexiteten framstår det som klart att alkoholskattehöjningen inte gett de intäktsökningar som prognostiserats och inte heller finns några indikationer på att riskbruket minskat.

---

⁸ CAN, HUI:s beräkningar

⁹ [Riksdagen](#)

4.4 Priselasticitet vid beräkning av alkoholskatten

4.4.1 Finns många alternativa priselasticiteter som kan användas

Det finns anledning att tro att priselasticiteten för alkoholhaltiga drycker är högre än den finansdepartementet använder i sina beräkningar.

Priselasticitet är ett mått på en förändrad efterfrågan eller ett förändrat utbud vid en prisförändring, och används för att bedöma priskänsligheten för en viss vara eller tjänst. Finansdepartementet baserar sina prognoser för hur en höjning av alkoholskatten kommer att påverka den registrerade konsumtionen av alkohol på priselasticiteten för alkoholhaltiga drycker. Priselasticiteten beskriver hur den registrerade inhemska konsumtionen påverkas av förändringar i pris. En viktig aspekt är dock att gränshandel och oregistrerad handel fungerar som substitut för den inhemska handeln. Att den inhemska registrerade konsumtionen påverkas kraftigt av en prishöjning behöver alltså inte betyda att höjd skatt är ett effektivt instrument utifrån ett folkhälsoperspektiv, då det troligt samtidigt leder till att andra alternativ såsom införsel, smuggling och hembränning ökar och motverkar de positiva effekterna.

Priselasticiteten för alla alkoholdrycker utom sprit är 0,5. Det innebär att om det inhemska priset på alla alkoholvaror förutom sprit går upp med 1 procent, minskar den inhemska registrerade konsumtionen av dessa med 0,5 procent. Konsumtionen av spritdrycker bedöms vara mer priskänslig än konsumtionen av övriga alkoholprodukter och i dessa beräkningskonventioner används en priselasticitet på 0,7.

Enligt finansdepartementets beräkningskonventioner för 2024 är priselasticiteternas storlek en sammanvägd bedömning utifrån olika studier och analyser om priselasticiteten på alkohol.¹⁰ Enligt en rapport från riksdagen 2016 konstateras dock att information om minskad inhemska försäljning på grund av sänkt punktskatt på sprit i Danmark i oktober 2003 har använts för att skatta elasticiteten. I beräkningskonventionerna för 2005 användes en priselasticitet för alkohol på 0,92. 2006 användes i stället en elasticitet på 0,8. 2007 sattes priselasticiteten till 0,5 och den har varit oförändrad sedan dess.¹¹ Nedan presenteras en sammanställning av olika studier som har undersökt priselasticiteten för alkoholhaltig dryck i Sverige, Europa och andra delar av världen:

---

¹⁰ [Regeringen](#)

¹¹ [Riksdagen](#)

Tabell 10: Priselasticitet för alkoholhaltiga drycker

Land	Författare	Alkoholhaltiga drycker	Öl	Vin	Sprit
Sverige	Finansdepartementet		0,5	0,5	0,7
Sverige	Hortlund et.al (2014)		1,02	1,64	1,35
Sverige	Asplund et.al (2007)		0,92	0,24	1,29
Sverige	Norström (2004)		0,8	0,6	1
Europa	WHO (2020)	0,5			
Meta	Kenneth W. Clements et.al. (2022)		0,47	0,71	0,78
Meta	G. Emmanuel Guindon et.al (2022)		0,3	0,6	0,65
Meta	Institute of Alcohol Studies (2024)	0,5	0,4	0,7	0,7

Det tabellen ovan visar är att priselasticiteten skiljer sig avsevärt åt mellan olika studier. Många av de studier som har genomförts gällande priselasticiteten i Sverige visar högre värden än de som har använts av finansdepartementet. Metastudier som genomförts och som sammanfattar studier från hela världen, visar på en stor spridning av priselasticitet för alkoholhaltiga drycker. För att få en förståelse för vidden av dessa skillnader presenteras nedan en översikt av priselasticiteter för olika typer av varor och tjänster:

Tabell 11: Priselasticitet för ett urval av varor och tjänster¹²

Varor	Estimerad priselasticitet
Inelastiskt	
Salt	0,1
Tändstickor	0,1
Tandpetare	0,1
Flygresor, kort sikt	0,1
Bensin, kort sikt	0,2
Bensin, lång sikt	0,7
Kaffe	0,25
Fisk (torsk), konsumerat i hemmet	0,5
Tobaksprodukter, kort sikt	0,45
Juridiska tjänster, kort sikt	0,4
Taxi, kort sikt	0,6
Bilar, lång sikt	0,2
Ungefär enhetlig elasticitet	
Boende med äganderätt, lång sikt	1,2
Skaldjur, konsumerat i hemmet	0,9
Ostron, konsumerat i hemmet	1,1
Däck, kort sikt	0,9
Däck, lång sikt	1,2
Elastiskt	
Restaurangmåltider	2,3
Utlandsresor, lång sikt	4
Flygresor, lång sikt	2,4
Färska gröna ärtor	2,8
Bilar, kort sikt	1,2- 1,5
Färska tomater	4,6

¹² [Harvard](#)

Varor med en elasticitet under 1 benämns som inelastiska, då efterfrågan på dessa varor minskar förhållandevis lite när priset går upp. Varor med en elasticitet över 1 benämns som elastiska, då efterfrågan på dessa varor minskar förhållandevis mycket när priset går upp. Det går att konstatera att de varor som används i det vardagliga livet och som är svåra att byta ut mot något liknande, såsom salt och kaffe, har låg elasticitet.

4.4.2 Reflektioner

Studier som gjorts i Sverige visar väsentligt högre priselasticiteter för alkoholhaltiga drycker än vad finansdepartementet räknar med, exempelvis 1,65 för vin. Att studierna i Sverige visar på en högre priselasticitet än studierna från andra länder kan bero på att skatten på alkohol, och därmed priset, redan är relativt högt i Sverige. Det innebär att en procentuell höjning av priset leder till en högre förändring av priset i absoluta värden jämfört med i ett land med relativt låg skatt/lågt pris på alkoholhaltiga drycker. En prishöjning skulle därför kunna slå hårdare mot efterfrågan i Sverige.

Sammanfattningsvis är det hög tid att utvärdera huruvida den priselasticitet som har legat till grund för finansdepartementets prognoser för alkoholskatteintäkter sedan 2007 återspeglar verkligheten.

5 Diskussion och slutsats

Sammanfattningsvis dras följande slutsatser från studien:

- Konsumtionen av alkohol minskade mellan 2022 och 2023. Den minskade dock i linje med den generella konsumtionsförändringen, vilket tyder på att skattehöjningen inte hade någon effekt på alkoholkonsumtionen.
- Oavsett om utvärderingen av alkoholskattens effekter på statsfinanserna baseras på statens budget för 2023, eller för målet med skattehöjningen, går det att konstatera att skatteintäkterna för alkohol 2023 var långt under statens förväntningar. Det tyder på att alkoholskatten är en osäker finansieringskälla då den är komplex och svår att prognosticera.
- Det går att konstatera att alkoholskatt inte är effektivt som styrmedel, då det är väldigt svårt att förutspå dess relation till både alkoholkonsumtionen och skatteintäkterna.
- Dessutom blir prognoser och utvärderingar av effekter från alkoholskatt höjningar ännu mer komplext då informationsunderlaget på området är begränsat och släpar efter tidsmässigt.